

කොක්ඵබේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත නව සොයා ගැනීම් හා තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ මානව ජනාවාසකරණය

මහාචාර්ය ඩී. කුසිත මැන්දිස්¹

මධ්‍ය යාන්මය නිම්නයට ආශ්‍රිත ව මානව ජනාවාසකරණය පිළිබඳ ව තතු විමර්ශනය කිරීමේ දී එම නිම්නයේ ආරම්භක මානව පැලපදියම් වීම මධ්‍ය ශිලා යුගයේ (Mesolithic period) සිදුවන බව දැනට සිදුකර ඇති මූලික ගවේෂණවලින් තහවුරු කර ගෙන තිබේ. සිරාන් දැරණියගල මධ්‍ය යාන්මය නිම්නයේ කොක්ඵබේට නුදුරු සංගිලිමලෙයි කන්දේ ඇති ලෙනකින් හා කොක්ඵබේ ප්‍රදේශයේ ම පිහිටන වවුල් ලෙන ආශ්‍රිත ව එම සාධක පවතින බව උපකල්පනය කර තිබේ. මධ්‍ය යාන්මය නිම්නයේ වර්ග කිලෝමීටර් 1400ක භූ වපසරිය තුළ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයට අයත් සුසාන ස්ථාන 26 ක්, කාල රක්ත වර්ණ මැටි මෙවලම් හමුවන ස්ථාන හයක් පමණ පවතින බව මේ වන විට වාර්තා කර ඇත. ඒ අතරින් පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියට අයත් සුසාන ස්ථාන රාශියක් වාර්තා වී තිබෙන අතර ඒවා වඩිගවැව, ගුරුගල්හින්න, කොක්ඵබේ, රඹෑව, තම්මැන්නාගොඩැල්ල, වළහවිද්දවැව, දිවුල්වැව, මරදන්මඩුව, පරංගියාවාඩිය ආදී ස්ථානවල ස්ථාන ගත වී ඇත. අනුරාධපුර නගරයෙන් නැගෙනහිර දිශාවට පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතිය විහිදීම පිළිබඳව විමර්ශනයේ දී එම තත්ත්වය ක්‍රි.පූ. 800 දක්වා ඈතට දිවෙන බව මැනක දී කොක්ඵබේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව සිදුකරන ලද පර්යේෂණවලින් තහවුරු කරගෙන තිබේ. එම සුසානයෙන් ලැබී ඇති කාලනිර්ණ ශ්‍රී ලංකාවේ මෙගලිතික සුසානයකින් මෙතෙක් ලැබී ඇති පැරණිතම කාලනිර්ණය වේ.

ආර්. ඩබ්. ලීවර්ස් 1885, රාජා ද සිල්වා සහ එස්. කේ සිත්‍රම්පලම් 1965/66, සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න 1984, රංජිත් දිසානායක 2013, කුසිත මැන්දිස් 2016 ආදී විද්වතුන් මධ්‍ය යාන් මය නිම්නයේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගය ආශ්‍රිත ව සිදු කර ඇති පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ පිළිබඳව විමර්ශනය කිරීමේ දී මධ්‍ය යාන්මය නිම්නයට අයත් වර්ග කිලෝමීටර් 1400 භූ වපසරිය තුළ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයට අයත් සුසාන ස්ථාන 26 ක් කාල රක්ත වර්ණ මැටිමෙවලම් හමුවන ස්ථාන 6 ක් පමණ පවතින බව වාර්තා කර තිබේ (Nicholas 1963; ASCAR 1963; Senaviratne 1984; මැන්දිස් 2016; Dissanayake 2018). හොරොච්චොතාන ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයට අයත් කොක්ඵබේ ප්‍රදේශයේ මානව ජනාවාසකරණය සම්බන්ධ ව පර්යේෂණ 1960 දශකයේ දී පමණ ආරම්භ වේ. 1963 වර්ෂයේ දී සී. ඩබ්. නිකලස් මෙම ප්‍රදේශයේ ගවේෂණය සිදුකර ඇත (Nicholas 1963). ඉන් අනතුරු ව රාජා ද සිල්වා සහ එස්. කේ සිත්‍රම්පලම් කොක්ඵබේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව ගවේෂණය කර එහි මෙගලිතික සුසාන 200 පමණ පවතින බව හඳුනාගෙන ඇති අතර රාජා ද

¹ අධ්‍යයනාංශ ප්‍රධාන,
පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයන අංශය
ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය

සිල්වා සුසාන කිහිපයක් කැණීම් කර ඇත (De Silva 1981). එසේ ම කොක්ච්ඛේ ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත ව සුදුරුගන් සෙනවිරත්න සිදුකර ඇති පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණවල දී අක්කර 10-15 අතර ප්‍රදේශයක ව්‍යාප්තවන ශිලා මංජුසා වර්ගයේ සුසාන මෙගලිතික සුසාන භූමියක් පවතින බව වැඩි දුරටත් පෙන්වා දී ඇත (Seneviratne 1984). රංජිත් දිසානායක විසින් 2012 වර්ෂයේ දී සිදු කරන ලද ගවේෂණවල දී එහි සුසාන 250-300 අතර ප්‍රමාණයක් පවතින බව උපකල්පනය කර තිබේ (Dissanayake 2018). 2016 වර්ෂයේ කුසිත මැන්දිස් හා තවත් අය විසින් එම සුසානය ආශ්‍රිතව සිදු කරන ලද ගවේෂණවල දී එම සුසාන භූමියේ සුසාන 267ක් පවතින බව වාර්තා කර තිබේ (මැන්දිස් 2016).

කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත නව සොයා ගැනීම්

2016 වර්ෂයේ ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය විසින් කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව පර්යේෂණ ආරම්භ කරනු ලැබූ අතර, එහි දී මතුපිට සිදු කරන ලද ගවේෂණ අනුව අක්කර 10ක පමණ භූමිය පුරා ව්‍යාප්ත වන ගල් සොහොන් 267ක් පමණ පවතින බව හඳුනාගන්නා ලදී. එසේ ම යටෝක්කි ගවේෂණයේ දී එම සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව එතෙක් හඳුනාගෙන තිබූ ශිලා මංජුසා සුසාන ආකෘතියට අමතර ව තවත් සුසාන ආකෘති ගණනාවක් පවතින බව මුල්වරට හඳුනා ගන්නා ලදී. ගවේෂණ ප්‍රතිඵල අනුව කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සුසාන භූමිය තුළ සුසාන ආකෘති පහක් පවතින බව හඳුනාගෙන තිබේ. එම සුසාන ආකෘති අතර,

- i. ශිලා මංජුසා සුසාන (Cist burial)
- ii. ශිලා කේතුක සුසාන (Cairn heap /Cairn mounds).
- iii. ශිලා මණ්ඩල සුසාන (Cairn circle)
- iv. ශිලා පෙළ සුසාන (Allingment)
- v. බරණි සුසාන (Urn pot) දක්නට ලැබේ (මැන්දිස් සහ තවත් අය 2016).

කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සොහොන් භූමිය ආශ්‍රිත ව සිදු කළ මූලික ගවේෂණයෙන් පසු ව ශ්‍රී ලංකා පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ අවසරය පරිදි 2016 වර්ෂයේ තෝරා ගත් සුසාන තුනක පර්යේෂණ පුරාවිද්‍යා කැණීම්, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය විසින් සිදුකරන ලදී. එම කැණීම්වල දී හඳුනාගත් භෞතික සංස්කෘතික තොරතුරුවලින් පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ මධ්‍ය යාන්මය නිම්නයේ ජීවත් වූ මිනිසුන් විසින් නිර්මාණය කරන ලද විවිධ හැඩයන්ගෙන් යුත් කාල රක්ත වර්ණ මැටි බඳුන් (Black and Red Ware) හා නිල්, කොළ, දුඹුරු ආදී වර්ණයන්ගෙන් නිර්මිත 100කට අධික වීදුරු පබළු හා දළවලින් නිර්මාණය කළ පබළු කිහිපයක් හා කානිලියන්වලින් නිර්මිත පබළු සොයා ගනු ලැබූ අතර එම ද්‍රව්‍ය සියල්ල ම සුසාන තැන්පතු ලෙස සුසාන අභ්‍යන්තරයේ තැන්පත් කර තිබූ ඒවා ය. මෙම සුසාන

ද්‍රව්‍ය (Grave goods) මානව අස්ථි සමග සුසාන බරණි තුළ තැන්පත් කර තිබිණ. සුසාන බරණි අභ්‍යන්තරයෙන් ලබාගත් අඟුරු සාම්පල තුනක් ඇමරිකාවේ මියාමිහි පිහිටි බීටා ඇනලිටික් ආයතනයට යවා රේඩියෝ කාබන් කාලනිර්ණ ක්‍රමය අනුව කාලනිර්ණය කරන ලදී. එම අඟුරු සාම්පල සඳහා ලැබී තිබූ කාලනිර්ණ අතර ශිලා මංජුසා සුසානය සඳහා ක්‍රි.පූ 790 (අදින් අවුරුදු 2790), ශිලා පෙළ සුසානය සඳහා ක්‍රි.පූ. 770 (අදින් අවුරුදු 2770) හා ශිලා මංජුසා සුසානය සඳහා ක්‍රි.ව 50 (අදින් අවුරුදු 1967) යන කාලනිර්ණ ලැබී තිබේ. මේ අනුව කොක්ච්චේ ගල් සොහොන් කනත්ත ක්‍රි.පූ 790 සිට ක්‍රි.ව 50 දක්වා වූ අවම වශයෙන් අඛණ්ඩ ව අවුරුදු 840ක් භාවිත කර ඇති බව මෙම කාලනිර්ණවලින් තහවුරු කරගත හැකි විය. එසේ ම මෙගලිතික සුසානයක් ආශ්‍රිත ව මෙතෙක් ශ්‍රී ලංකාවෙන් හමු වූ පැරණිතම කාලනිර්ණය ද මෙය වන අතර අතිශයින් ම වැදගත් වන්නේ යාන්මය නිම්නය ආශ්‍රිත පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ සංස්කෘතිය අනුරාධපුරය තරම් ම පැරණි බව මෙම දත්තවලින් හඳුනාගත හැකි වන බැවිනි. පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියට අයත් සුසාන විශාල ප්‍රමාණයක් මධ්‍ය යාන්මය නිම්නයේ ස්ථානගත වීම සඳහා ජීවනෝපාය ක්‍රමය (Subsystem Pattern), ලෝහ තාක්ෂණ ශිල්පයේ දියුණුව (Iron Technology), ජනාවාස රටාව (Settlement Pattern), බහු සම්පත් යැපුම් රටාව (Multi Resource use Pattern) බලපාන්නට ඇති බව මෙම පර්යේෂණ අනුව ද පෙන්වාදිය හැකි ය (Senaviratne 1996;මැන්දිස් 2016).

යාන්මය මධ්‍ය නිම්නය තුළ ස්ථානගත වන පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස එම නිම්නයේ ස්ථාවර වීම සඳහා කාලය හා අවකාශය තුළ ගොඩනැගෙන්නා වූ බහුවිධ කාරණා බලපාන්නට ඇත. විශේෂයෙන් ම දැනට අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියේ පැරණිතම සාධක අනුරාධපුර ඇතුළුපුරය ඇසුරින් හඳුනාගෙන ඇති අතර මෙගලිතික සුසාන ආශ්‍රිත ව පැරණිතම කාලනිර්ණ දැනට කොක්ච්චේ ප්‍රදේශයෙන් ලැබී තිබේ. එම නිසා කොක්ච්චේ ප්‍රදේශයේ ජනාවාස අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයේ ජනාවාස තරම් ම පැරණි වීමට ඉඩ පවතින බව උපකල්පනය කළ හැකි බැවින් වඩාත් තර්කානුකූල ව පිළිගත හැකි වන්නේ අනුරාධපුරයේ සිට නැගෙනහිර කලාපය දෙසට පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතිය ප්‍රසාරණය වීම සිදු වූවාට වඩා සමකාලීන අවධියේ දී මෙම ප්‍රදේශ දෙක තුළ ම ජනාවාසකරණය සිදු වී ඇති බව උපකල්පනය කිරීම වඩාත් සාධාරණවන බව ය. මෙම කාරණා සැලකිල්ලට ගතහොත් පැහැදිලි වන්නේ හැඩගැසෙමින් ඇති සමාජය, එවක පැවති ආර්ථික කරුණු පදනම්කර ගෙන ඇති වන ජනරේඛනයේ ප්‍රසාරණය සමග සාරවත් නිම්නවල වැඩි වශයෙන් මුල්බැස ගන්නට ඇති බව ය. ඒ අනුව යාන් මය මධ්‍ය නිම්නය අතිශයින් ම සාරවත් භූමියක් වන අතර එම නිසා ම එම නිම්නයේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගය තුළ දී සාර්ව ආකාරයට ජනාවාස වීම සිදුවී තිබේ. දැනට සිදුකර ඇති පර්යේෂණවලට අනුව ක්‍රි. පූ. 600-500 කාලය වන විට අනුරාධපුරය නාගරික තත්ත්වයට පත් වී ඇත (Deraniyagala 1992). ඒ අනුව නාගරික ජනාවාසය ලෙස අනුරාධපුරය ඉස්මතු වීමත් සමග එම ජනපදයට අවශ්‍ය ගෘහක බලය සැපයීම, ඊට හාත්පස ප්‍රදේශවල විශේෂයෙන් මධ්‍ය යාන්මය නිම්නයේ පිහිටුවා ගන්නා පූර්ව ඓතිහාසික ජනපද මඟින් සිදුවීමට බොහෝ ඉඩකඩ තිබේ. මධ්‍ය යාන්මය නිම්නය ආශ්‍රිත පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස සාර්ව ලෙස ගෙන අධ්‍යයනය කර බැලුවහොත් මේ බව මැනවින් පැහැදිලි වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ගංගා

නිම්නයක් ආශ්‍රිත ව වැඩි ම පූර්ව ඓතිහාසික යුගයට අයත් ජනාවාස හා සුසාන යාන් ඔය නිම්නය තුළ ස්ථානගත වීම හඳුනාගත හැකි ය.

මධ්‍ය යාන්ඔය නිම්නය තීරණාත්මක වැදගත්කමකින් යුත් සම්පත් ඇති ප්‍රදේශයකි. මෙම ප්‍රදේශය විජයානු සංකීර්ණයට හා උස් භූමි සංකීර්ණයට අයත් අන්තර් භූ කලාපයක පිහිටා ඇත (Cooray 1984). ප්‍රදේශය පුරා හඳුනාගත හැකි ප්‍රධාන පස් වර්ගය රතු දුඹුරු පස (Reddish Brown Earth) වන අතර ඊට අමතර ව ඇලුවියල් පස්වලින් (Alluvial Soil) ද යුක්ත වේ. මෙ වැනි පරිසරයක් තුළ ද හැඩ ගැසෙමින් ඇති එඬේර අවධියක ජීවත් වන ප්‍රාථමික ජන සමාජයක් මුල්බැස ගැනීම සඳහා ප්‍රධාන කාරණා කිහිපයක් බලපා තිබේ. ඒ අතර ප්‍රධාන වශයෙන් ම යාන්ඔය නිම්නය තුළින් හඳුනා ගත හැක්කේ ග්‍රාමීය ජනපද පිහිටුවා ගැනීමට අවශ්‍ය කරන පාරිසරික කරුණු හා ඒ ප්‍රදේශයට ආසන්නතම ස්ථානවල පිහිටන බනිජ සම්පත් බව පෙන්වාදිය හැකි ය. මධ්‍ය යාන්ඔය නිම්නය ආශ්‍රිත පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ පුළුල් පරිසරය සැකසී ඇත්තේ හුදෙකලා කඳු කිහිපයකින් යුතු සරුපස සහිත පරිසර පද්ධතියක් තුළ ය. මෙවැනි හුදෙකලා කඳු හෝ ගොඩැලි නිර්මාණය වීම නිසා එම භූමි ආශ්‍රිත ව සමෝච්ඡ විවිධත්වයක් (Contour) නිර්මාණය වී තිබේ. එම නිසා ම මෙවැනි පරිසර පද්ධතිය තුළ ස්වාභාවික භූ පතන (Hollow) නිර්මාණය වීම හඳුනාගත හැකි අතර එම භූ පතන ඊසාන දිග මෝසම් වර්ෂාව සක්‍රීය වීම සමග අහස් ජලය රැඳෙන ස්ථාන බවට පත්වේ. පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ ජනාවාසවල ස්ථානගත වීම පිළිබඳ ව විමර්ශනය කිරීමේ දී මෙවැනි භූ පතන සහිත ස්ථානවල එම ජනාවාස ස්ථානගත වී ඇති බව ගුරුගල්හින්න, කොක්ච්චේ, තම්මැන්නාගොඩැල්ල, රබෑව, පරංගියාවාඩිය වැනි ස්ථාන ඇසුරින් දැකගත හැකි අතර ම මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයට පරිබාහිර ප්‍රදේශ වන ඉබ්බන්කටුව, පොම්පරිප්පුව වාටිකා ස්ථානය යන ස්ථාන තුළින් ද මෙවැනි තත්වයන් හඳුනාගත හැකි ය (සෙනවිරත්න 1996; Senaviratne 1996).

මධ්‍ය යාන්ඔය නිම්නයේ පරිසර පද්ධතිය ආශ්‍රිත ජලයේ උපයෝගීතාවය පිළිබඳ ව විමර්ශනය කිරීමේ දී ද සෑම පූර්ව ඓතිහාසික ස්ථානයක් ආශ්‍රිත ව කුඩා වැවක් වර්තමානයේ දී ද හඳුනාගත හැකි ය. ඒ බව ගුරුගල්හින්න, කොක්ච්චේ, පරංගියාවාඩිය, තම්මැන්නාගොඩැල්ල, පාලිප්පොතාන, මරදන්මඩුව ආදී ස්ථාන ඇසුරින් දැක ගත හැකි අතර එවක පැවති කුඩා වැව් මේ වන විට බෙහෙවින් වෙනස්වීම්වලට ලක් වී ලොකු කුඩා වී තිබෙන නමුදු පුරාණයේ මෙම වැව් ස්ථාපිත කර ඇත්තේ භූ පතන ඇසුරින් බව හඳුනාගත හැකි ය. ඊසාන දිග මෝසමින් මෙම ප්‍රදේශයට ලැබෙන වර්ෂාපතනය මිලිමීටර් 1000-1500 ප්‍රමාණයක් ගන්නා බැවින් මෙවැනි කුඩා වැව් ආශ්‍රිත ව ජලය ගබඩාකර ගැනීමට වැඩි පහසුකමක් සැලසේ. සීමිත කෘෂිකර්මාන්තය හා හේන් ගොවිතැන පවත්වාගෙන ගිය පූර්ව ඓතිහාසික මිනිසුන්ට මෙවැනි කුඩා භූ පතන කරමක් විශාල කර අතින් තැනූ වේලිබැඳ වැවක් සකස් කර ගැනීම සඳහා හැකියාව පැවතියේ ලෝහ තාක්ෂණය මෙම සංස්කෘතියේ ප්‍රධානතම තාක්ෂණය නිසා ය. අතින් තැනූ වේලි බැඳ වැව් නිර්මාණය කර ගැනීම නිසා එමඟින් වියළි සමයෙහි මඩ ගොවිතැන සිදු කරගැනීමට පහසු වේ. යාන්ඔය නිම්නය තුළ ජීවත් වූ පූර්ව ඓතිහාසික ජනතාවට මඩ ගොවිතැනට අවශ්‍ය කරන ඇලුවියල් පස් (Alluvial Soil) යාන්ඔය නිම්න ප්‍රදේශය පුරා ම ව්‍යාප්ත ව පවතී (Cooray 1984). එසේ ම වියළි ගොවිතැන සඳහා

අවශ්‍ය කරන රතු දුඹුරු පස් (Reddish Brown Earth) පුළුල් ව්‍යාප්තියකින් යුක්ත ව මෙම ප්‍රදේශය පුරා හඳුනා ගත හැකි ය. එම නිසා මෙම භූමි ප්‍රදේශය පූර්ව ඓතිහාසික සමයේ දී ආකර්ෂණීය භූමියක් වීම සඳහා ජලය හා පසෙහි උපයෝගීතාව ඍජු ව බලපාන්නට ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. එසේ ම පූර්ව ඓතිහාසික ජනයා කෘෂිකර්මාන්තයට අමතර ව පශු පාලනය සිදුකළ ජන පිරිසක් ද වූ හ. විශේෂයෙන් ම ගවයා කෘෂිකාර්මික කටයුතුවලට මෙන් ම කිරි හා මස් ලබා ගැනීම සඳහා ද ඇති කිරීම සිදු කරන්නට ඇත. ආරම්භක සමයේ දී එඬේර පිරිසක් වූ මොවුන් පසු ව ස්ථාවර ජනාවාස පිහිටුවා ගැනීම සමඟ යාන්මය මධ්‍ය නිම්නය තුළ පශු පාලනය පවත්වා ගෙන යන්නට ඇති බව පැහැදිලි වන්නේ කුළු හරකුන් හීලෑ කරන ජනයා අදටත් මෙම ප්‍රදේශයේ ජීවත්වන බැවිනි. වර්තමානයේ ඔවුන් මරිකරුවන් ලෙස හඳුන්වන අතර මරිකරුවා වනය තුළ වසන හීලෑ නොවූ මී ගවයන් සම්ප්‍රදායික ක්‍රමවේද භාවිත කර අල්ලා ගනියි. ගවයන් හීලෑ කර තම කෘෂි කටයුතු හා කිරි ලබා ගැනීම සඳහා යොදා ගැනීම සිදු කරන සිසිර නමැති පුද්ගලයා අදටත් පාලිපොතාන ප්‍රදේශයේ ජීවත් වෙයි. වරමන්ද භාවිත කර කුළුමිමා අල්ලා ගැනීමට හැකියාව ඇති වර්තමානයේ ජීවත් වන ගැමියෙකි. වර්තමාන යාන්මය නිම්න තුළ මී හරක් පට්ටි වශයෙන් ඇති කරන ජනතාව තවමත් ජීවත් වන බැවින් මේ අය අතර මරිකාරකම දන්නා අයවලුන් ඒ නිම්න භූමිය තුළ ජීවත්වීමෙන් සත්ව ගෘහස්තකරණය මැනවින් පැහැදිලි වේ. විශේෂයෙන් ම එඬේර කටයුතු සිදු කිරීමේ දී අධික වර්ෂාව සහිත පරිසරය ඒ සඳහා නො ගැළපේ. යාන්මය නිම්නයේ ඇති ස්වාභාවික ජලය රැඳෙන ස්ථාන හඳුන්වන්නේ එබ වශයෙනි. කොක්ඵබේ ද මෙවැනි එබක් හඳුනාගත හැකි ය. මිනිසුන් විසින් නිර්මාණය කරන ලද එබ තුළ වර්ෂය පුරා ම ජලය නොසිඳෙන අතර මෙවැනි එබ ගංගාවට ඉහළ සම සමෝච්ඡ රේඛාවක් උපයෝගී කර ගනිමින් නිර්මාණය කරනු ලැබූ නිර්මාණයකි. පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ දී ආරම්භ කළ මෙවැනි නිර්මාණ වර්තමානය දක්වා ම එම ප්‍රදේශවල දක්නට ලැබෙන බව පුරාවිද්‍යාඥයෝ විශ්වාස කරති. මෙවැනි එබ අවට ගවයන් ඇතුළු තෘණ වර්ග ආහාරයට ගන්නා සතුන්ට අනගි තෘණ භූමි නිර්මාණය වී තිබෙන අතර අතීතයේ ද මෙවැනි භූමි එම කටයුතු සඳහා වැදගත් වන්නට ඇත (මැන්දිස් 2016). ඒ අනුව මධ්‍ය යාන්මය නිම්නය තුළ පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස පිහිටුවීමේ දී කෘෂි, වාරි හා එඬේර කටයුතු සඳහා යෝග්‍ය පරිසර පද්ධතිය අතිශයින් ම වැදගත් වී ඇති බව පෙන්වාදිය හැකි ය.

මධ්‍ය යාන්මය නිම්නයේ පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස රටාව අධ්‍යයනයේ දී එම ජනපද එම භූමියේ ස්ථානගත වීම උදෙසා බණිප් සම්පත්වල පිහිටීම ද බලපා ඇති බව පෙන්වාදිය හැකි ය. ඒ අතරින් ලෝහ සම්පත් යාන් මයට ඉතා ආසන්න ප්‍රදේශවල ස්ථානගත වී තිබේ. යකඩ හා තඹ යන බනිප් සම්පත් ශ්‍රී ලංකාවේ භාවිතය ආරම්භ වන්නේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ දී බව සෙනවිරත්න පෙන්වා දී ඇත. යාන්මය මධ්‍ය නිම්නයට ආසන්න ව නිධිගත වී ඇති බනිප්සක් ලෙස තඹ ලෝහය සේරුවිල ප්‍රදේශයේ දී හමු වේ. 1971 දී ශ්‍රී ලංකා භූ සමීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව සේරුවිල සිදුකර ඇති භූ විද්‍යා අධ්‍යයනවලට අනුව මැග්නටයිට් තඹ (Copper Magnetite) සේරුවිල නිධි ගත වී ඇති බව හඳුනා ගෙන තිබේ (Senaviratne 1995). මීට පෙර බ්‍රිතාන්‍ය ජාතික ඩේවි (Davy) ද මැග්නටයිට් පස් සේරුවිල පවතින බව ද හඳුනා ගෙන තිබේ. මෙම මැග්නටයිට් තඹ නිධිය සම්භවය ලබා ඇත්තේ නැගෙනහිර විජයානු සංකීර්ණය හා උස් භූමි සංකීර්ණයට අයත් අන්තර් භූ කලාපයේ ය (Cooray 1984). සේරුවිල භූමි ප්‍රදේශයේ දී මතු පිටට ප්‍රවිෂ්ට වී ඇති මෙම ධනවත් බණිප් තීරය

සැතපුම් 250ක් දිගින් යුක්ත ව සේරුවිල සිට හම්බන්තොට දක්වා ම ව්‍යාප්ත වේ (ibid). මෙම ධනවත් ඛනිජ නිධිය තුළ මැග්නටයිට්, ඊදි, බිස්මත්, සින්ක්, මයිකා, ක්‍රෝමියම්, නිකල් යන ඛනිජ ද්‍රව්‍යය ද ගැඹුරු කොටස්වල රත්‍රංද පිහිටා ඇත (ibid). සේරුවිල ප්‍රදේශයේ දී මතු පිටට ප්‍රවිෂ්ට ව ඇති මැග්නටයිට් තඹ ටොන් මිලියන හතක් එම භූමියේ මතු පිට මට්ටමේ සිට අඩි 200ක් පොළව අභ්‍යන්තරයට විහිදෙන බව ශ්‍රී ලංකා භූ සමීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව සිදු කළ පර්යේෂණවලින් තහවුරු කර තිබේ (ibid).

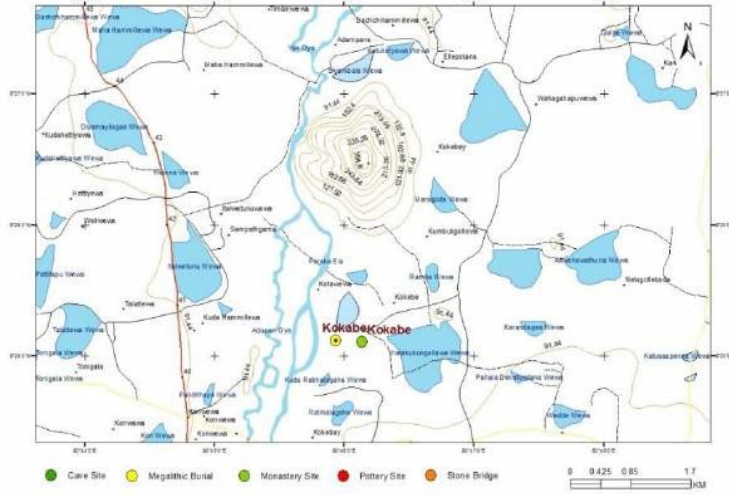
ලෝහ මුල් යකඩ යුගයේ ජනතාවගේ ජීවන පැවැත්මට අදාළ සම්පත් පරිහරණ රටාවේ මූලික අංගයක් වී ඇත. මේ නිසා ම යාන්මය නිමිතයෙන් නැගෙනහිර සීමාව තුළ එනම්, කදිරුවේලි හා මහින්දපුර ප්‍රදේශයේ සිට මුල් යකඩ යුගයේ ජනාවාස ස්ථානගත වීම ද සිදු වී ඇත්තේ ඉහත කාරණය මුල් කර ගෙන ය (තත්තිලගේ සහ තවත් අය 2016). පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ දී සේරුවිල ලෝහ නිධියේ යපස් පරිහරණය සිදු වී ඇති බව පර්යේෂණ තුළින් තහවුරු කර ඇත. අනුරාධපුර ඇතුළුපුර පූර්ව ඓතිහාසික අවධියට අයත් ජනාවාස ස්තරවලින් හමු වී ඇති ලෝහ අමුද්‍රව්‍යය හා ලෝහ මෙවලම් ආශ්‍රිත ව සිදු කර ඇති රසායනික හා සුක්ෂම මූලද්‍රව්‍ය විශ්ලේෂණයට අනුව එම මෙවලම් නිර්මාණයට භාවිත කර ඇති ලෝහ ඉතා ම සමීප වන්නේ සේරුවිල ලෝහ නිධියේ ලෝහ පස්වලට බව හඳුනාගෙන තිබේ (Senaviratne 1995). මීට අමතර ව ගුරුගල්හින්න, දිවුල්වැව, වඩිගවැව, කොක්ඵබේ, පාලිප්පොතාන, කදිරුවේලි යන මධ්‍ය යාන්මය නිමිතයේ පිහිටි සුසාන ස්ථානවල කැණීම් සිදු කර ඇති රාජා ද සිල්වා, රංජන් දිසානායක, අර්ජුන තත්තිලගේ හා තුසිත මැන්දිස් යන අය එම ස්ථාන ආශ්‍රිත ව යකඩ හා තඹවලින් නිර්මිත පුරාවස්තු හමු වූ බව ප්‍රකාශ කර ඇත (Senaviratne 1984; තත්තිලගේ සහ තවත් අය 2016; මැන්දිස් 2016). මේ පිළිබඳ ව වැඩිදුර අධ්‍යයනය කර ඇති තත්තිලගේ ප්‍රකාශ කර ඇත්තේ 70 දශකයේ කැණීම් සිදු කර ඇති රාජා ද සිල්වා මේවා තඹ ද ලෝකඩ ද යන්න නිශ්චිත ලෙස ප්‍රකාශයට පත්කර නොමැති බවය (Thanthilage 2008:202). මේ අතරින් ගුරුගල්හින්න ආශ්‍රිත ව තඹ උපකරණ ලැබී ඇති බව රාජා ද සිල්වා 1970 වර්ෂයේ වාර්තා කර ඇති බව පෙන්වා දෙයි (Senaviratne 1984:2007). එසේ ම වඩිගවැව ශිලා මංජුසා සුසානයක් ආශ්‍රිත ව යකඩ වාර්තා වී ඇති බව පෙන්වා දී ඇත (Sithrampalam 1982 in Senaviratne 1984). තත්තිලගේ පෙන්වා දී ඇති ආකාරයට ගුරුගල්හින්න ආශ්‍රිත ව වාර්තා වී ඇති ලෝහ මෙවලම් අතර තඹවලින් පමණක් නිර්මාණය කරන ලද ඒවා හමු වී තිබේ. එසේ ම කොක්ඵබේ, වඩිගවැව, දිවුල්වැව යන ස්ථාන ආශ්‍රිත ව යකඩ හා තඹ යන මාධ්‍ය දෙකෙන් ම නිර්මිත උපකරණ හමු වී තිබේ (Thanthilage 2008:202-203). මෙයට අමතර ව පාලිප්පොතාන සුසානය ආශ්‍රිත කැණීම්වල දී ද තඹවලින් නිර්මිත අංජන කුරු හා යකඩවලින් නිර්මිත කුරු මෙන් ම පිහි තල ද වාර්තා වී තිබේ (මැන්දිස් 2020).

තම්මැන්නාගොඩැල්ල ආශ්‍රිත සුසාන 2013 වර්ෂයේ කැණීම් කළ රංජන් දිසානායක එම සුසාන තුළ තැන්පත් කර තිබූ රන් පබළු, යකඩවලින් නිර්මිත වළලු කරාබු, ඊතල හා කෘෂි උපකරණ ද තඹවලින් කරනු ලැබූ ඇස් අලංකරණයට භාවිත කරන අංජන කුරු හා වළලු ද හමු වූ බව ප්‍රකාශ කර ඇත (මනමේන්ද්‍රආරච්චි සහ අදිකාරි 2014). ඒ අනුව ක්‍රි.පූ. 800-400 පමණ කාලය වන විට මධ්‍ය යාන්මය

නිමිතය තුළ යකඩ හා තඹ කර්මාන්තය මෙන් ම රන් කර්මාන්තයට අදාළ තොරතුරු ලැබීම ඉතා ම වැදගත් වේ. මෙම කාල පරාසය හා අනුරාධපුර ඇතුළුපුර තඹ අමුද්‍රව්‍ය උණු කිරීමට අදාළ ව ලෝහ සම්බන්ධ ව ලැබෙන තොරතුරු 3A ස්තරයෙන් වාර්තාවන අතර විකිරණමාණ දින නියම කිරීම්වලට අනුව එම ස්තරය ක්‍රි.පූ. 600-500 කාලයට අයත් වන බව පෙනේ (Deraniyagala 1972; Senaviratne 1995). ඒ අනුව සමකාලීන අවකාශයක් තුළ මෙම තාක්ෂණය මධ්‍ය යාන්තමය නිමිතයේ මෙන් ම අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයේ ද භාවිත වී ඇති ආකාරය මේ අනුව පෙන්වා දිය හැකි අතර මධ්‍ය යාන්තමය නිමිතය තීරණාත්මක ලෙස වැදගත් වී ඇති අකාරය ද පැහැදිලි වේ.

මධ්‍ය යාන්තමය නිමිතයේ පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතිය ඇසුරින් හඳුනාගත හැක්කේ මෙගලිතික සොහොන් සංකීර්ණ රාශියක් පමණි. විශේෂයෙන් එම සොහොන් සංකීර්ණවල වපසරිය පිළිබඳ විමර්ශනය කිරීමේ දී ඒ හා සබැඳි ජනාවාස එම ප්‍රදේශය ඇසුරින් තිබිය යුතු ය. සෑම සුසානයක් ආශ්‍රයෙන් ම කුඩා පරිමාණයේ වැවක් දක්නට ලැබෙන අතර වර්ෂා කාලයේ දී මෙම වැව් පිරී ඉතිරි සුසාන සංකීර්ණ ජලයෙන් යට වන අතර එමඟින් පැහැදිලි වන්නේ එම වැව් පසුකාලයේ දී විශාල කිරීම්වලට හෝ වෙනස් කිරීම්වලට ලක් වී ඇති බව ය. එසේ ම ජනාවාස ආශ්‍රිත තොරතුරු මේ වන විට නිශ්චිත ව තහවුරු වී නොමැත්තේ එම ප්‍රදේශ තුළ කෘෂි බිම් සකස් කිරීම් හා වැව් ඉදි කිරීම මෙන් ම නව ජනපද ස්ථානගතවීම නිසා යැයි උපකල්පනය කළ හැකි ය. කෙසේ වෙතත් මධ්‍ය යාන්තමය නිමිතයේ කොක්චබේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව ලැබී ඇති කාලනිර්ණ අනුව මධ්‍ය යාන්තමය නිමිතයේ දියුණු මානව ජනාවාසකරණය බුදුන් වහන්සේ ලොව පහළවීමට සියවස් දෙකහමාරකට පෙර සිදු වී ඇති බව මෙම පර්යේෂණ අනුව පෙන්වා දිය හැකි අතර මෙම ප්‍රදේශයේ මානව ජනාවාසකරණය අනුරාධපුර පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියට සමකාලීන ව සිදු වීමට බොහෝ ඉඩකඩ පවතින බව මෙම තොරතුරුවලින් තහවුරු වේ.

පූර්ව ඓතිහාසික යුගයෙන් අනතුරු ව මධ්‍ය යාන්තමය නිමිතයේ ස්ථානගත වන සංස්කෘතිය වන්නේ එම සංස්කෘතියේ ම ප්‍රතිච්ඡින්න පැතිකඩක් වන මුල් ඓතිහාසික (Early history) සංස්කෘතිය වේ. බ්‍රහ්මණයාගම, නැට්ටුක්කන්ද, හඳුගල, රස්නක වැව, කොක්චබේ, විහාර හල්මිල්ලෑවල බෙරවාගම, වලස්කුණු වැව, අලියාකඩ ආදී ස්ථාන ගණනාවක මෙම කාල පරාසයට අයත් මුල් බ්‍රහ්මී අභිලේඛන හමුවන අතර එම අභිලේඛන ගමික, පරුමක, ගපති, බත, කබර, තබර ආදී ජන පිරිස් පිහිටුවා ඇති අතර ඒවා තුළින් ද ලෝහ කර්මාන්තයට අයත් තොරතුරු කබර (යකඩකරු) හා තබර (තඹකරුවන්) පිළිබඳ ව තොරතුරු සඳහන් වේ (Ic.vol. I,1970). එබැවින් මධ්‍ය යාන්තමය නිමිතය ප්‍රාග්, පූර්ව හා මුල් ඓතිහාසික යුගයන්හි දී මානව ජනාවාසකරණය සඳහා අතිශයින් ම වැදගත් භූමියක් වන බව පෙන්වාදිය හැකි අතර පූර්ව ඓතිහාසික යුගය එම නිමිතයේ සාර්ව ජනාවාසකරණය පෙන්වන සංස්කෘතික අවධියක් බව වැඩිදුරටත් පෙන්වාදිය හැකි ය.

කොක්ඵබේ මෙගලිතික සුසානයේ පිහිටීම

කොක්ඵබේ ශිලා මංජුසා සුසානයේ පියන්ගල ඉවත් කිරීම

කොක්ඵබේ ශිලා පෙළ සුසානයේ කැනීම් අවස්ථා

මූලාශ්‍රය

මනමේන්ද්‍ර, ආරච්චි සහ ගාමිණී, අදිකාරි. (2014). **අනුරාධපුර පුරා ජෛව විවිධත්වය හා වර්තමාන ජෛව විවිධත්වය**. කොළඹ : ජෛව විවිධත්ව ලේකම් කාර්යාලය, පරිසර හා පුනර්ජනනීය බලශක්ති අමාත්‍යාංශය.

මැන්දිස්, ඩී.ටී. (2016). **මධ්‍ය යාන්තමය නිමිතයේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සුසාන ආශ්‍රිත වාස්තුවිද්‍යාව**. 151-153පිටු. **The Proceeding of Second Archaeology Research Symposium**, Mihinthale: Department of Archaeology and Heritage Management, Rajarata University of Sri Lanka,

සෙනෙවිරත්න, සුදර්ශන්. (1996). උත්තර මලය රටියේ ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ ඛනිජ සම්පත් පරිහරණයේ ඓතිහාසික පුරාවිද්‍යාව, **ඓතිහාසික මහනුවර**. මහනුවර : ශ්‍රී සුමංගල විද්‍යාලයීය බෞද්ධ සංගමය: 184-199 පිටු.

(1996). **පර්යන්ත ප්‍රදේශය හා ආන්තික ප්‍රජාවෝ, ශ්‍රී ලංකාවේ මුල් අයස් සමයේ ද්‍රව්‍ය හා සමාජ සැදුම් පිළිබඳ විකල්ප තේරුම් කිරීමක් කරා**. ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය: පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයන අංශය.

De Silva, R. (1965). *Archaeology Commisioner Annual Report*. Sri Lanka : Department of Archaeology.

(1970). *Archaeology Commisioner Annual Report*. Sri Lanka :Department of Archaeology.

Dissaanayake, R.B. (2018), *Travasing the Megalitic Funarary Landscape, The yan Oya Middle Basing Archaeology Survey*. a, PGIAR, Publication.

Cooray, P.G. (1984). *An Introduction to the Geology of Sri Lanka (Ceylon)*, Colombo: National Museums of Sri Lanka.

Nicholas, C.W. (1963). *Historical Topography of Ancient and Medival Sri Lanka*. (special No. JRASCB,NS,Vol. vi.)

Seneviratne, S. (1984). The Archaeology of the Megalithic - Black and Red Ware Complex in Sri Lanka, *Ancient Ceylon* No.5: 237-305 p. Colombo:Archaeological Survey Department,

(1995). The Ecology and Archaeology of the Seruwila: Copper Magnetite prospect North- East Sri Lanka In *Sri Lanka Journal of Humanities*. Vol xxi (1&2):114-146p

(1996). Peripheral Regions and Marginal Communities: Towards an Alternative Explanation of Early Iron age Maternal and social Organization in Sri Lanka *Tradition Dissent and Ideology: Essay in Honor of Romila Thapar*. ed. K. Campakalakshmi and S.Gopal, Delhi: Oxford University Press. 265-312p

(2007)., The Archaeology of the Megalithic - Black and Red Ware Complex in Sri Lanka. *The Art and Archaeology of Sri Lanka*. 135-202p. Colombo: Central Cultural Fund, Ministry of Cultural Affairs.

Thanthilage, A. (2007). *An Archaeo-Metallurgical Investigation of Sri Lankan Historical Bronzes*, Unpublished PhD Thesis.